

L.S.

Graag geef ik u bij deze mijn zienswijze op het wetsvoorstel Wet verwerking persoonsgegevens coördinatie en analyse terrorismebestrijding en nationale veiligheid.

Grondslag:

In het IAK beschrijft u onder het eerste punt dat de aanleiding van dit wetsvoorstel is het ‘nader kijken naar een aantal werkprocessen’. Hierbij laat u mijns inziens de eigenlijke reden achterwege: De media rapporteerden dat het NCTV in strijd met de wet opsporingsactiviteiten uitvoerde waartoe zij niet bevoegd was, waarop geen intern toezicht was, laat staan extern toezicht, en waarbij processen amper tot niet geborgd bleken te zijn.

Dat is relevant voor dit wetsvoorstel. Het is alsof de minister van Justitie & Veiligheid betrappt is op een flagrante wetsovertreding (ten koste van de rechten en vrijheden van burgers). En in plaats van daarvoor boete te doen en te zorgen dat dit in de toekomst nooit weer zal gebeuren maakt deze een wet om de illegale activiteiten alsnog legaal te maken.

De NCTV is opgericht om te coördineren tussen verschillende organisaties. Hieronder valt niet het zelfstandig uitvoeren van opsporingsactiviteiten (het volgen van burgers is een dergelijke activiteit). De NCTV is hier ook niet op ingericht, er is bijvoorbeeld geen toezichthouder.

Voorzover het volgen van burgers op enigerlei wijze nodig is voor het uitvoeren van artikel 3.b. (signaleren, analyseren en duiden van trends en fenomenen) zou zij hiervoor de signalen van andere instanties kunnen/moeten gebruiken en is er geen noodzaak deze zelf op te doen. De AIVD is hier bijvoorbeeld bij uitstek toe geëquipeerd.

Dit overwegende is heel deze wet overbodig aangezien er reeds sprake is van gegevensuitwisseling tussen de AIVD en de NCTV. De AIVD is hier op toegerust met idem toezichthouder, de NCTV is dat niet.

Ondermaatse kwaliteit

Verder is de wet en de toelichting hier op van bijzonder ondermaatse kwaliteit. Zo benoemt artikel 5 een lijst van 15 punten op grond waarvan gegevens gedeeld mogen worden (inclusief typefout in 5.h.). Er wordt echter nagelaten om puntsgewijs te onderbouwen waarom elk van deze punten relevant zijn voor de uitvoering.

Ook is er geen definitie van wat ‘voor een ieder toegankelijke informatiebronnen’ (4.2) zijn. Stel dat er op social media een account aangemaakt dient te worden om toegang te krijgen tot iemand’s ‘posts’. Zijn die dan openbaar? Zal uit de naam van dat account blijken dat het om de NCTV gaat? Is het de NCTV toegestaan om het account onder een valse naam aan te maken (bijvoorbeeld die van een achterneef) om via het vertrouwen op een familiale band toegang te krijgen tot een bepaald social media profiel?

Daarbij aansluitend blijkt dat de maatregelen zoals beschreven in artikel 2.4 te vaag zijn. Deze wet regelt heel concreet de rechten van de NCTV en belooft dat de plichten die daarbij horen later geregeld worden (en laat zelfs na te noemen via welk rechtsmiddel dit zal gebeuren – een AMvB?).

Uit eerdere berichtgeving van de NRC bleek dat deze persoonsgegevens reeds verwerkt werden maar dat dit zonder verdere enige borging van interne processen gebeurde (veel gegevens waren niet meer te achterhalen omdat deze op individuele computers van personeelsleden stonden of hadden gestaan). Het feit dat uit artikel 4 van de memorie van toelichting blijkt dat “Onderhavig voorstel bevat geen voorschriften met gevolgen voor regeldruk.” doet me denken dat voor zover er sprake zal zijn van enige borging van interne processen deze tot het meest minimale beperkt zal blijven. Dat is ook logisch; burgers weten niet dat ze gevolgd worden, er is geen toezichthouder, de minister zegt enkel mea-culpa als ‘ie betrapt wordt en de budgetten van de Autoriteit Persoonsgegevens (AP) schieten al tijden zwaar tekort.

De periode van ‘5 jaar na de laatste verwerking’ is ook verder niet onderbouwd. Is het mogelijk dat deze periode eenmalig of herhaaldelijk gestuit wordt door eerder verwerkte gegevens opnieuw te verwerken?

Rechten burgers

De consultatie noemt als doelgroepen: ‘Minister van Justitie en Veiligheid, ministeries, overheidsorganisaties, burgemeester, politie, OM’. Me dunkt dat dit ook burgers raakt.

Het ontbreekt in het het wetsvoorstel geheel aan waarborgen voor burgers. In de toeslagenaffaire is gebleken wat voor desastreuze gevolgen zwarte lijsten kunnen hebben als burgers zich niet eens bewust zijn van het feit dat ze op een dergelijke lijst voorkomen. Deze wet doet op geen enkele manier een poging om de rechten van burgers te borgen terwijl het hen wel direct of indirect kan raken.

Een rechtstaat staat of valt bij een gelijke informatiepositie voor burger en overheid. Waarom worden burgers niet proactief geïnformeerd dat hun persoonsgegevens verwerkt zijn? Uiterlijk ruim voordat de gegevens vernietigd worden zodat zij nog in staat gesteld worden om zich hierover verder te informeren.

Blijft de NCTV verantwoordelijk voor de verwerking van gegevens die op basis van artikel 6 met derden gedeeld worden? Op welke manier worden burgers in staat gesteld om de keten van partijen met wie hun gegevens gedeeld zijn te volgen? Als het antwoord is ‘niet’, hoe moeten toezichthouders en de Auditdienst Rijk (ADR) dan controleren of dit op een juiste manier gebeurt?

Ook is in het IAK een belangenafweging “vergeten” tussen de belangen van burgers enerzijds en die van de minister (en diens instantie(s)) anderzijds. Artikel 5 van het IAK benoemt het “verhogen van de weerbaarheid van de samenleving”. Maar dat an sich is geen afweging. Een eeuwigdurende lockdown en avondklok zouden (wellicht) ook de weerbaarheid van de samenleving verhogen t.a.v. terrorismebestrijding, maar dat alleen maakt het nog niet gerechtvaardigd.

De rechten van burgers is niet iets wat je nog even achteraf kan borgen, maar dient het fundament van iedere wet te zijn, netzoals ze dat van de rechtstaat (behoren te) zijn. Daarmee kan dit fundamentele punt niet nog even snel achteraf worden toegevoegd maar zal de wet in zijn geheel opnieuw dienen te worden opgesteld. De rechten van burgers vooropgesteld, de afweging waarom de NCTV ineens opsporingsbevoegdheden dient te verkrijgen en hoe deze bevoegdheden geborgd worden dmv onafhankelijk toezicht. Het lijkt mij niet onaannemelijk dat de conclusie vervolgens is dat de NCTV deze taken in z’n geheel niet zou moeten uitvoeren.

Proces

Dit laatste punt sluit aan bij hoe de rest van de wet overkomt: men is toe aan zomerreces en heeft nog even dat wat illegaal is vlak voor de vakantie legaal proberen te maken, ten koste van de rechten van alle burgers in Nederland.

Dat blijkt ook uit het feit dat zonder verdere beargumentering de internetconsultatieperiode gereduceerd is met 75%. Een aanfluiting voor iedere democratische rechtstaat.

Dolf Schimmel